

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စာတမ်းတို

အမျိုးသမီးများသာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက် စာစဉ် ၃

ဇူလိုင်လ ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်

စာရေးသူ

Cate Buchanan သည် ပဋိပက္ခဖျက်ဖြေရေးနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်ဒီဇိုင်း ကျွမ်းကျင်သူနှင့် ပဋိပက္ခ ဖြစ်နိုင်ခြေကို သိရှိနားလည်ရေးဆိုင်ရာ အကြံပေး ဖြစ်ပါသည်။ ဂျန်ဒါအားလုံးပါဝင်မှုအားကောင်းစေရေး နှင့် တန်းတူညီမျှရေးလုပ်ငန်းများ၊ ဂျန်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုကို ဖြေရှင်းရေးလုပ်ဆောင်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်ခြင်း

ဤစာတမ်းကို ပြန်လည်သုံးသပ်၍ အကြံဉာဏ် ပေးသည့်အတွက် Kiarra Nicholson (ကီယာရာနစ်ကိုလ်ဆန်) ကို ကျေးဇူးတင်ပါသည်။

ဤစာစဉ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍

ဤ စာတမ်းတိုများသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA)၊ Gender Equality Network (GEN) နှင့် Triangle Women တို့ ပူးပေါင်းစီစဉ်ကာ ပြုစုထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါဆိုင်ရာ အားလုံးပါဝင်မှုရှိသော မူဝါဒနှင့် ဥပဒေများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေး ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် စိတ်အားထက်သန်သူများအတွက် အတွေးအခေါ်သစ် များ ပေါ်ထွက်နိုင်ရန်နှင့် နိုင်ငံတကာအလေ့အကျင့် ကောင်းများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သတင်း အချက်အလက်များရယူနိုင်ရန် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ ဥပမာများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖော်ပြထားသည့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်ထုတ် အမျိုးသမီးများ သာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက်ကိရိယာ (CAWE tool) ကို နိုင်ငံ၏ပကတိအခြေအနေနှင့် ဆက်စပ် ဖော်ပြရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ဤ စာတမ်းတိုများကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ စစ်တမ်းမှ အာဏာမသိမ်းမီရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) သည် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒီမိုကရေစီ စနစ် ပေါ်ထွန်းရေးကို အထောက်အပံ့ပေးရန် ရည်သန်ဆောင်ရွက်နေသည့် အစိုးရများအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုကို တားဆီးခြင်း

Cate Buchanan

အကျဉ်းချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုကို အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရှင်းလင်းစွာပြဋ္ဌာန်းထား ခြင်းနှင့် ဥပဒေအရအကာအကွယ်ပေးထားခြင်းမရှိဘဲ မည်သို့ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ကြောင်း လေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။ စာတမ်းသုံးစောင်ပါဝင်သည့် စာစဉ်တွင် ဤစာတမ်းမှာ တစ်စောင်အပါ အဝင်ဖြစ်ပြီး စာစဉ်ပါ အခြားစာတမ်းများမှာ စာတမ်းအမှတ် ၁ *ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှုအတွက် ထိရောက်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး လမ်းညွှန် (A Guide to Being an Effective Advocate for Gender Equality)* နှင့် စာတမ်းအမှတ် ၂ *အနှစ်သာရပိုင်းတန်းတူညီမျှမှုနှင့် အများပြည်သူ ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု (Substantive Equality and Women's Representation in Public Institutions)* တို့ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုအကြောင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ CAWE ပါ မေးခွန်းမှာ - အကြမ်းဖက်မှုမှ ကင်းလွတ်ရေးနှင့် အကာအကွယ်ရရှိရေး အမျိုးသမီး များ၏ အခွင့်အရေးကိုဖော်ဆောင်ပေးရန် နိုင်ငံတော်က ကတိကဝတ်ပြုထားပြီး ယင်းကို အသိ အမှတ်ပြုပါသလား။ နိုင်ငံတော်မဟုတ်သော အခြားသူများက (ဥပမာ မိသားစုဝင်များ၊ အလုပ် ရှင်များ၊ လုပ်ငန်းများ၊ ပုဂ္ဂလိကအဖွဲ့အစည်းများ၊ စသည်တို့က) အကြမ်းဖက်ခြင်းမှ ကင်းလွတ် ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား (Allen 2016: 92)။ ဤစာတမ်းတွင် ယင်းအကြမ်းဖက်မှုပုံစံများမှ ကင်းလွတ်ရန်နှင့် အကာအကွယ်ရရှိရန် အမျိုး သမီးများ၏အခွင့်အရေးကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အာမခံချက်ပေးထား ခြင်းမရှိဘဲ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူအသီးသီးက ဤစိန်ခေါ်မှု အခက်အခဲကိုဖြေရှင်းရန် တရား မျှတမှုနှင့် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို တစ်ချိန်တည်းတွင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဝန်ဆောင်မှု ပေးခြင်း၊ သဘောထားအပြောင်းအလဲဖြစ်ရန် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ဤအကြမ်းဖက်မှု၏ အတိုင်း အတာနှင့် ထိခိုက်မှု၊ ယင်းကိုဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသူများက မည်သို့ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် တာဝန် ရှိကြောင်း စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း နည်းလမ်းများဖြင့် မည်သို့ ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ကြကြောင်း လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၁။ ဂျင်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ဂျင်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု (GBV) ဆိုသည်မှာ လိင်၊ လိင်ခံယူမှု သို့မဟုတ် လိင်တူ/ကွဲမက်သူဖြစ်ခြင်းအပေါ် အခြေခံလျက် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို အကြမ်းဖက်ခြင်း သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မည်ဟုမြိမ်းခြောက်ခြင်း မည်သည့် အမျိုးအစားမဆို ဖြစ်ပါသည်။ အများပြည်သူဆိုင်ရာနယ်ပယ်နှင့် ပုဂ္ဂလိကနယ်ပယ် (ဆိုလိုသည်မှာ နေအိမ်အတွင်း) နှစ်မျိုးလုံးတွင် ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။ ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ပိုင်း၊ လိင်မှုကိစ္စ၊ နှုတ်ဖြင့်ပြောဆိုလျက်၊ စီးပွားရေးအရ စသည်ဖြင့် မလျော်မကန်ပြုမှုခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းသည် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကို အချိုး အစားများပြားစွာ ထိခိုက်စေသည့် ဂျင်ဒါတန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်းများ၊ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အင်အားမညီမျှမှုများတွင် အခြေခံပါသည်။ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုအုပ်စုများနှင့် ဘာသာရေးလူနည်းစုအုပ်စုများ သို့မဟုတ် ဇာတ်နိမ့်များ သို့မဟုတ် နိမ့်ကျသောအလွှာများမှ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများ၊ မသန်စွမ်းအမျိုးသမီးများ၊ လိင် နှင့် လိင်ခံယူမှု လူနည်းစုများသည် ပိုမိုများပြားသော ဖိနှိပ်မှုအလွှာများ၏ စုပေါင်းသက်ရောက်မှုကြောင့် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကြုံတွေ့ရမည့်အန္တရာယ် များပြားလေ့ရှိပါသည်။

‘အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကို အကြမ်းဖက်မှု’ ဟူသော ဝေါဟာရသည် ယင်းအုပ်စုများကို ဦးတည် ရည်ရွယ်သော မလျော်မကန်ပြုမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုကိုရည်ညွှန်းပါသည်။ GBV သည် ဂျင်ဒါတန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းတွင် မြစ်ဖျားခံပြီး လူမှုယဉ်ကျေးမှု ဂျင်ဒါအယူအစွဲများနှင့် ယုံကြည်မှုများကြောင့် အခွန်ရှည်တည်တံ့ရကား ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြစ်ပွားပါသည်။ အဓမ္မလက်ထပ်စေခြင်းများနှင့် ကလေးသူငယ်ကို လက်ထပ်ပေးခြင်း၊ အဓမ္မကိုယ်ဝန်ဆောင်စေခြင်း၊ မလိင်အင်္ဂါလှီးဖြတ်ခြင်း၊ အနိုင်အထက်ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ (မိသားစုနှင့်ဆွေမျိုးများကို) အရှက်ခွဲသည်ဟုဆို၍ သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ လိင်ကျွန်ပြုခြင်းနှင့် လူကုန်ကူးခြင်း၊ အင်တာနက်ရာဇဝတ်မှု၊ လိုက်လံခြောင်းမြောင်း အန္တရာယ်ပြုခြင်း၊ လုပ်ငန်းခွင်တွင် နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ သွားလာမှုကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး (လိင်မှုကိစ္စ မျိုးဆက်ပွား ကျန်းမာရေး အပါအဝင်) ကန့်သတ်ခြင်းများ၊ အနီးကပ်လက်တွဲဖော်က အကြမ်းဖက်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ နောက်ဆုံး အကြမ်းဖက်မှုပုံစံမှာ ကမ္ဘာတဝှမ်း အများဆုံးဖြစ်ပွားသော GBV ပုံစံဖြစ်ပါသည်။ (အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ အကြောင်းအချက်များ (risk factors) နှင့် GBV ၏ အကျိုးဆက်များကို WHO 2012 တွင် ပြည့်စုံစွာ စာရင်းပြုစုဖော်ပြထားပါသည်။) အမျိုးသမီးသုံးဦးလျှင် တစ်ဦးသည် ဘဝသက်တမ်းတစ်လျှောက် တစ်ချိန်ချိန်တွင် GBV ကိုတွေ့ကြုံခံစားရပြီး ကြီးလေးသော ကာလရှည် ရုပ်ပိုင်း၊ စီးပွားရေး၊ စိတ်ပိုင်းနှင့် သားသမီးမွေးဖွားမှု ကျန်းမာရေးအကျိုးဆက်များ ခံစားရပါသည် (WHO 2013)။

လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုသည် GBV ပုံစံတစ်မျိုးဖြစ်ပါသည်။ ပုဂ္ဂလိကနယ်ပယ်တွင်ဖြစ်စေ၊ အများပြည်သူ နယ်ပယ်တွင်ဖြစ်စေ အလိုမရှိသော လိင်မှုကိစ္စ သို့မဟုတ် ထိကပါးရိကပါးပြုမှုများကို အလိုမတူဘဲ သို့မဟုတ် အနိုင် အထက်ပြုလျက် ကျူးလွန်ခြင်း သို့မဟုတ် ကျူးလွန်ရန်မြိမ်းခြောက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အလိုမတူခြင်းသည် အခြေခံ ပြဿနာဖြစ်ပါသည်။ လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုတွင် အိမ်ထောင်ဖက်က မုဒိမ်းကျင့်ခြင်း၊ အလုပ်ခွင်တွင် နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ အလိုမရှိသူကို ထိကပါးရိကပါးပြုမှုခြင်း၊ အဓမ္မကိုယ်ဝန်ဆောင်စေခြင်း သို့မဟုတ် အဓမ္မကိုယ်ဝန်ဖျက်စေခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေ တားသည့်အစီအမံများ မရယူနိုင်စေရန်ငြင်းပယ်ခြင်း စသည်တို့လည်းပါဝင်ပါသည် (WHO 2002)။ လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်ခြင်းကို ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင် လက်နက်ကိုင်များကလည်း စစ်ရေး၊ ဖိနှိပ်မှုနှင့် လူမျိုးတုန်းသတ်ဖြတ်မှု နည်းဗျူဟာတစ်ရပ်အဖြစ် စနစ်တကျရည်ရွယ်ချက်ရှိစွာ အခွင့်အလမ်းရလျှင်ရသလို လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ ယင်းကို ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သော လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှု (conflict-related sexual violence) (CRSV) ဟု ခေါ်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အင်အား မညီမျှသည့်ဆက်ဆံရေးများ၊ နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်း လက်နက်ကိုင်များ များပြားလာခြင်း၊ အမိန့်ပေးကွပ်ကဲမှု ချို့ယွင်းပျက်ပြားခြင်း စသည့် အကြောင်းအချက်များကြောင့်ဖြစ်ပွားပါသည်။

GBV ကို တုံ့ပြန်ရာတွင် မူဝါဒချမှတ်သူများ၊ တရားသူကြီးများ၊ ရဲအရာရှိများ၊ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၊ လူထု ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများ (မီဒီယာ) နှင့် အခြားသူများသည် ဝေဖန်ပြစ်တင်သော သဘောထားများ၊ နာမည်ဆိုးသတ်မှတ်ခြင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုညှဉ်းစွာပေးခြင်း၊ ဘက်လိုက်ပြီး သက်ညှာစွာပြစ်ဒဏ်စီရင်ခြင်း၊ ‘ကျူးလွန်ခံရသူကို အပြစ်တင်ခြင်း’၊ အသက်မသေကျန်ရစ်သူများအတွက် အလွတ်သဘော (ရပ်ရွာတွင်း) စနစ်များဖြင့် ‘တရားမျှတမှု’ လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း

စသည်တို့ဖြင့် ယင်းသို့သော အကြမ်းဖက်မှုတွေ့ကြုံခံစားရသူများကို ထပ်မံ၍ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့သော တုံ့ပြန်မှုများ များပြားနေခြင်းကြောင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ ဗဟိုပြုချဉ်းကပ်ပုံ အယူအဆပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ ဥပဒေများ၊ မူဝါဒများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ လိုအပ်ချက်များ၊ ဂုဏ်သိက္ခာတို့ကို ဗဟိုပြုစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ရွေးချယ်မှုများကို ဦးစားပေးခြင်းဖြင့် ပိုမိုအန္တရာယ်ကင်းရှင်းပြီး ပံ့ပိုးမှုပေးသော ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်စေပါသည်။ ပြန်လည် ကျူးလွန်ခံရခြင်းနှင့် ထပ်ဆင့်ထိခိုက်ခြင်းတို့ကိုလျော့ချပြီး နာမည်ဆိုးသတ်မှတ်မှုနှင့် အနုတ်လက္ခဏာ သဘောဆောင်သော ဖြေရှင်းရေးအစီအမံများကို ပပျောက်စေလျက် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများသည် မိမိတို့၏ဘဝကို ပြန်လည်၍ ထိန်းကျောင်းနိုင်စွမ်းရှိလာစေရန်အားပေးနိုင်ပါသည်။ ဤချဉ်းကပ်ပုံကို လမ်းညွှန်မှု ၄ ရပ်အပေါ်တွင်တည်ဆောက်ထားပါသည် (GBV AoR 2019)။

- ၁။ **အန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး** - အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ၊ မိသားစုနှင့် ၎င်းတို့ကို အကူအညီပေးသူများ အန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးကို ဦးစားပေးသတ်မှတ်ခြင်း
- ၂။ **အလေးဂရုပြုမှု** - အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ၏ ဆန္ဒများ၊ ရွေးချယ်မှုများ၊ အခွင့်အရေးများနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့ကို ပံ့ပိုးခြင်း
- ၃။ **အတွင်းရေးလျှို့ဝှက်သတ်မှတ်ထားရှိခြင်း** - အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအနေဖြင့် မည်သူကို အသိပေးလိုကြောင်း ရွေးချယ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးကိုလေးစားခြင်း၊ ၎င်း၏ သိနားလည်မှုပေါ်အခြေခံသည့် သဘောတူညီမှု (informed consent) မပါရှိဘဲ မည်သည့်သတင်းအချက်အလက်ကိုမဆို မည်သည့်အချိန်တွင်မဆို မထုတ်ဖော်ခြင်း
- ၄။ **ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုခြင်း** - အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအားလုံးကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ရာဘာသာ၊ တိုင်းရင်းသား၊ လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား၊ ဂျင်ဒါ၊ အသက်အရွယ်၊ လိင်တူလိင်ကွဲ စုံမက်သူဖြစ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် မသန်စွမ်းမှု မည်သို့ပင် ရှိစေကာမူ မျှတစွာတန်းတူဆက်ဆံခြင်း

ပုံ ၁ တွင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူဗဟိုပြုချဉ်းကပ်ပုံ (ဘယ်ဘက်ကော်လံ) ကို အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ၏ အခွင့်အရေးများ၊ လိုအပ်ချက်များနှင့် ရွေးချယ်မှုများကို ဦးစားပေးသော တုံ့ပြန်ပုံ (ညာဘက်ကော်လံ) နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျက် ဖော်ပြထားပါသည်။

ပုံ ၁ - ဂျင်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု (GBV) ကို အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူဗဟိုပြု တုံ့ပြန်ပုံ နှင့် နာမည်ဆိုးသတ်မှတ်သည့် တုံ့ပြန်ပုံ

ရည်ညွှန်း - GBV AoR (2019: 15)

၂။ နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် စံနှုန်းများ

အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းပုံစံအားလုံး ပပျောက်စေရေး ၁၉၇၉ ခုနှစ် ကွန်ဗင်းရှင်းစာချုပ် (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) (CEDAW) သည် ဂျန်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု (GBV) ၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သော အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကိုဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် CEDAW တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံဖြစ်ပြီး CEDAW ကို ခြွင်းချက်များ မထားရှိဘဲ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီခဲ့ပါသည်။ ယင်းသို့ သဘောတူညီခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ကွန်ဗင်းရှင်းစာချုပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဥပဒေများကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာခြင်းမရှိဘဲ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပါမည်ဟု သဘောတူညီခြင်းဖြစ်ပါသည် (ဇယားကွက် ၁ ကို ကြည့်ပါ)။ ကလေးသူငယ်၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကွန်ဗင်းရှင်း (UNCRC) ကို ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးရာ၌ မြန်မာနိုင်ငံသည် မိန်းကလေးများနှင့် ယောက်ျားလေးများကို အကြမ်းဖက်မှုအဆုံးသတ်ရန်လည်း သဘောတူညီခဲ့ပါသည် (အပိုဒ် ၁၉)။ အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်မှုပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကြေညာချက် (UN Declaration on the Elimination of Violence Against Women) ၁၉၉၃ ခုနှစ်သည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံက ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအနေဖြင့် လိုက်နာသင့်သည့် အရေးပါသော တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စံနှုန်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည် (United Nations General Assembly 1994)။ ဤစံနှုန်းများကို ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဘေဂျင်းလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးမူဝါဒ (Beijing Platform for Action) တွင် ထပ်မံ၍ တိုးမြှင့်ပြုစုထားပြီး CEDAW ကို အကောင်အထည်ဖော်မှု အရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ရန် GBV ကို ဆုံးခန်းတိုင်စေရေး အပါအဝင် ဦးစားပေး ၁၂ ရပ်ကို နိုင်ငံများက သဘောတူညီခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီကလည်း CEDAW ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် နိုင်ငံများ၏ တာဝန်များ ပိုမို၍ရှင်းလင်းစေရန် အချိန်ကာလသတ်မှတ်၍ အထွေထွေအကြံပြုချက်များ ထုတ်ပြန်ပါသည်။ GBV ပပျောက်စေရေး အပါအဝင် ပြဋ္ဌာန်းချက် အများအပြားနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည် (အထူးသဖြင့် အထွေထွေအကြံပြုချက်အမှတ် ၁၂၊ ၁၉၊ ၂၀၊ ၂၁ နှင့် ၂၅ တို့ကို ကြည့်ပါ)။ ကော်မတီသည် ပုံမှန်အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည့် အစီအစဉ်အပြင် အထူးအစီရင်ခံစာများကိုလည်း တင်သွင်း စေပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်၌ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများ၏ အခြေအနေနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူးအစီရင်ခံစာကိုတင်သွင်းစေပြီး ကော်မတီကထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများက စင်ပြိုင်တင်သွင်းသည့် အစီရင်ခံစာ (shadow report) များကိုလည်း အမျိုးသမီး အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများက ထုတ်ပြန်ပါသည်။ GBV မဖြစ်ပွားစေရန် ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးရေးနှင့် ဖြစ်ပွားလာပါက တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေး တိုးတက်မှုနှေးကွေးခြင်းသည် အရေးကြီးဆောင်ရွက်ရမည့် စိုးရိမ်ပူပန်ဖွယ်ရာကိစ္စရပ်ဖြစ်ကြောင်း ကော်မတီသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်စဉ်အတွင်း အစဉ်တစိုက်ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ဇယားကွက် ၁ - CEDAW အပိုဒ် ၂ တွင် ကွန်ဗင်းရှင်းဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးကို ရှုချကြောင်း၊ အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပပျောက်ရေး မူဝါဒကို သင့်တော်သော နည်းလမ်းအားလုံးဖြင့် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုမရှိစေဘဲ ဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူညီကြောင်း၊ ဤရည်ရွယ်ချက်အတွက် အောက်ပါတို့ကို ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

- (က) အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှရေးမူကို နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် အခြားသင့်တော်သော ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း မပြုရသေးပါက ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရန်နှင့် ယင်းမူကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရေး ဥပဒေနှင့် အခြားသင့်တော်သော နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန်
- (ခ) အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှန်သမျှ တားမြစ်သည့် သင့်တော်သောဥပဒေပြုရေးနှင့် အခြား အစီအမံများကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းရန်နှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်ပါက ပြစ်ဒဏ်များလည်း ပါဝင်စေရန်
- (ဂ) အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နိုင်ငံတော်အဆင့် ခုံရုံးများ၊ အခြား အများပြည်သူဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ထား

ရှိလျက် အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် လုပ်ရပ်များမှ ထိရောက်စွာ အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ရန်

- (ဃ) အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် လုပ်ဆောင်ချက် သို့မဟုတ် အလေ့အကျင့်များကို ရှောင်ကြဉ်ရန်နှင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ဤတာဝန်နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန်
- (င) မည်သည့်လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းမဆို အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်စေရေး သင့်တော်သည့် အစီအမံအားလုံး ပြုလုပ်ရန်
- (စ) အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မြောက်သော တည်ဆဲဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အလေ့အကျင့်များကို ပြင်ဆင်ရေး သို့မဟုတ် ဖျက်သိမ်းရေးအတွက် ဥပဒေပြုခြင်းအပါအဝင် သင့်တော်သော အစီအမံအားလုံး ပြုလုပ်ရန်
- (ဆ) အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မြောက်သော နိုင်ငံ၏ ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အားလုံးကို ဖျက်သိမ်းရန်

GBV ကို ကမ္ဘာတဝှမ်း ပပျောက်စေရန် ဤသို့ တိုးတက်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ၁၉၉၈ ခုနှစ် နိုင်ငံတကာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာတရားရုံး ရောမစတင်ကျဉ်းဝေ (Rome Statute of the International Criminal Court) ဖြင့် တိုးချဲ့လျက် အခိုင်အမာ ပြဋ္ဌာန်းပါသည်။ တရားရုံးကို တည်ထောင်ပြီး လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများ၊ လူမျိုးတုန်းသတ်ဖြတ်မှုနှင့် ရန်ပြုတိုက်ခိုက်သောပြစ်မှုများကို စွဲချက်တင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သတ်မှတ်ပေးသော ဥပဒေဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကိစ္စရပ် ၄ ခုလုံးတွင် လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါသည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ်မှ ယခုအထိ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီသည် အမျိုးသမီးများ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး (WPS) လုပ်ငန်းစဉ်ကို အထောက်အကူပြုသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်အသီးသီးကို သဘောတူညီချက်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ ပဋိပက္ခ မဖြစ်ပွားစေရေးတားဆီးခြင်း၊ အကြမ်းဖက်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ ကယ်ဆယ်ရေး/ သက်သာရာရစေရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတို့ကို အညီအမျှ အဓိကထားပါသည်။ ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကို လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှုမဖြစ်ပွားစေရေးတားဆီးခြင်း၊ ကျူးလွန်သူများ ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းမခံရဘဲ ကင်းလွတ်နေခြင်းကို အဆုံးသတ်ခြင်း အပါအဝင် ယင်းသို့သော အကြမ်းဖက်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် ယင်းတို့ကိုတားဆီးရန် ဥပဒေများအရေးပါခြင်းတို့ကို လုံခြုံရေးကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက် (SCR) များတွင် အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအဓိက အဟန့်အတားတစ်ရပ်မှာ အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ကြောင်း WPS လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ ဒေသအဆင့်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၀၄ ခုနှစ် အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံများအသင်း (အာဆီယံ) ၏ အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်မှုပပျောက်စေရေး ကြေညာချက် (ASEAN Declaration on the Elimination of Violence Against Women) ကိုလည်း လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ဘရူနိုင်းဒါရူဆလမ်နှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံသည် အာဆီယံနိုင်ငံများအနက် အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးသည့် ဥပဒေမရှိသော နိုင်ငံအဖြစ် ထူးခြားပါသည်။

၃။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လျန်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု

မြန်မာနိုင်ငံသည် CEDAW ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက် ဆယ်စုနှစ်နှစ်စု ကျော်လွန်လာပြီးသည်အထိ အမျိုးသားများက အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် ကျူးလွန်သော အကြမ်းဖက်မှုများ အချိုးအစားများပြားလွန်းနေခြင်းကို ဖြေရှင်းရန် သင့်တော်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေမရှိသေးပါ။ တရားဝင် GBV ဖြစ်ပွားမှု လေ့လာချက်တစ်ရပ်ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် စတင်ပြုလုပ်ရန် ရှိခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စစ်ဘက်မှ အာဏာသိမ်းယူခဲ့ခြင်းကြောင့် ရွှေ့ဆိုင်းထားရပါသည်။ အမျိုးသမီး အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများက ပြုလုပ်ခဲ့

သော လေ့လာချက်များအရ စစ်တမ်းကောက်ယူရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သော အမျိုးသမီး ထက်ဝက်သည် GBV ပုံစံတစ်မျိုး သို့မဟုတ် ပုံစံအများကို တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရဖူးကြောင်း တွေ့ရပါသည် (GEN 2014)။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ စစ်ဘက်အုပ်ချုပ်မှု၏ ဆိုးမွေ့ တိုင်းရင်းသားနှင့် ဘာသာရေးအုပ်စုများအားလုံးတွင် နက်ရှိုင်းစွာဖြစ်တည်နေသော အမျိုး သားများဦးစီးဦးဆောင်ပြုသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းစုဖွဲ့ပုံ၊ အများပြည်သူအတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် နယ်ပယ်နှင့် အဖွဲ့ အစည်းများတွင် အမျိုးသားများကြီးစိုးမှုတို့ အင်အားကြီးမားစွာ ပေါင်းဆုံမိလျက် လက်နက်ကိုင်များက ကျူးလွန်သော ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သည့် လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှု (CRSV) အပါအဝင် GBV ၏ အခြေခံဖြစ်သော အမျိုးသားအမျိုးသမီး အခန်းကဏ္ဍ တန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်းကို ပိုမိုဆိုးဝါးစေပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် စစ်ဘက်မှ အာဏာရယူခဲ့ပြီးနောက် အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိရာ စစ်ဘက်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့တို့သည် ချုပ်နှောင်ရာနေရာများ စသည်တို့တွင် GBV ကျူးလွန်မှုရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။^၁

အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများသည် အစဉ်အလာအမျိုးသမီးအခန်းကဏ္ဍများသာ သတ်မှတ်ခံရပြီး အမျိုးသားများနှင့် ယောက်ျားလေးများထက် နိမ့်ကျသည်ဟု သဘောထားလျက် ဘေးဖယ်ထားခြင်း၊ ခေါင်းဆောင်မှု နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု အခန်းကဏ္ဍများတွင် အဓိပ္ပာယ်ရှိစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုမရှိခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည် (Buchanan and Williscroft 2016)။ ယင်းသို့ အမျိုးသားများ ဦးစီးဦးဆောင်နေရာပေးသည့် စံနှုန်းများကြောင့် GBV ကို လက်ခံနိုင်သော အကြမ်းဖက်မှုပုံစံတစ်မျိုးအဖြစ် သာမန်အားဖြင့် မသိကျိုးကျွန်ပြု လျစ်လျူရှုလေ့ရှိရာ အသက်မသေ ကျန်ရစ်သူများနှင့် မိသားစုများအတွက် နာမည်ဆိုးသတ်မှတ်ခံရပြီး အရှက်ရသည့် ပတ်ဝန်းကျင်/ ယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကား စေပါသည်။ ထိုမျှမက အချို့နယ်မြေဒေသများတွင် ရဲလုပ်ငန်းများမှာ မျိုးဆက်ပေါင်းများစွာ အားနည်းခဲ့ပြီး အာဏာရှင် အုပ်ချုပ်မှု၏ ကိရိယာတစ်ရပ်အဖြစ်ရှုမြင်ကြရာ အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ရပ်များကို အာဏာပိုင်များထံ သတင်းပို့တိုင်ကြားခြင်း မပြုလိုကြပါ (GEN 2018)။ ရဲတပ်ဖွဲ့အတွင်း အမျိုးသားများအများစု ပါဝင်နေခြင်းသည်လည်း အခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးဝါး စေပါသည်။ သတင်းပို့တိုင်ကြားမည်ဆိုပါက အရှက်ရဖွယ်အတွေ့အကြုံများနှင့် ကျူးလွန်ခံရခြင်းများကို ထုတ်ဖော် ပြောဆိုရမည်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အမျိုးသမီးများ သတင်းပို့တိုင်ကြားရေးအတွက် နောက်ထပ် အတားအဆီးတစ်ရပ် ဖြစ်ပါ သည်။ လက်တွေ့တွင် အာဏာပိုင်ဖြစ်နေသူများ၏ ထိန်းချုပ်မှုပြင်ပရှိ နယ်မြေဒေသများတွင် ဝန်ဆောင်မှုများ မရှိရုံမျှ မက မိမိတို့လူမျိုးတစ်ဦးက အကြမ်းဖက်ခြင်းကို ခံရသည့်တိုင် မိမိလူမျိုးအချင်းအချင်း အခင်းဖြစ်ပွားခြင်းမှာ ရှက်စရာ ကောင်းသည်ဟုယူဆကြပြီး အသက်အရွယ်ကြီးခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားဖြစ်ခြင်း၊ အမျိုးသမီးဖြစ်ခြင်း၊ မသန်စွမ်းသူဖြစ်ခြင်း ကဲ့သို့ ဝိသေသလက္ခဏာအကြောင်းအချက်များ ပေါင်းဆုံခြင်း (intersectionality) ကြောင့်လည်း အမျိုးသမီးများမှာ နှုတ်ဆိတ်နေလေ့ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မုဒိမ်းကျင့်ခံရသော အချို့အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများသည် မိသားစု ဂုဏ်သိက္ခာကိုကွက်လျက် မုဒိမ်းကျင့်သူကို မလွှဲမရှောင်သာလက်ထပ်ရခြင်း၊ သို့မဟုတ် အိမ်ထောင်မရှိဘဲ သားသမီး မွေးဖွားသောအခါ နှင်ထုတ်ခံရခြင်းများ ဖြစ်ပွားပါသည်။ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ အထူးသဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ မြန်မာနိုင်ငံမှလူများကို လူကုန်ကူးခြင်း၊ ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းများရှိပြီး အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးအများအပြားမှာ ပြည့် တန်ဆာအဖြစ်စေခိုင်းရန် လူကုန်ကူးခြင်း၊ အဓမ္မကိုယ်ဝန်ဆောင်စေခြင်းများ တွေ့ကြုံခံစားရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်မှုကြောင့် ကျန်းမာရေး၊ တရားရေးနှင့် လူမှုဝန်ထမ်းဝန်ဆောင်မှုများအတွက် နိုင်ငံတော်၏ အသုံးစရိတ် လွန်စွာနည်းပါးခဲ့ပြီး GBV မှ လွတ်မြောက်လာသူများအတွက် အခက်အခဲများ ပိုမိုကြီးမား ပါသည်။ ရည်ညွှန်းပို့လွှတ်သည့် စနစ်များ အားနည်းခြင်းနှင့် အကန့်အသတ်ရှိခြင်း၊ ပံ့ပိုးမှုဝန်ဆောင်မှုများဆိုင်ရာ သတင်း အချက်အလက်များ မရှိခြင်း၊ အကြမ်းဖက်မှုမှ လွတ်မြောက်လာသော အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များအတွက် ခိုလှုံရာနေရာများနှင့် ဂေဟာများ နည်းပါးခြင်း၊ ရှိရင်းဂေဟာများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများမှာလည်း ကုန်ကျစရိတ်များကြောင့် အသုံးပြုနိုင်မှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ရွေးချယ်နိုင်သည့်နည်းလမ်းများ အကန့်အသတ်ရှိခြင်း သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်း အန္တရာယ်ကင်းရှင်းသော ရည်ညွှန်းပို့လွှတ်နိုင်သည့် နေရာများမရှိခြင်း၊ အာဏာပိုင်များထံမှ

၁ ‘ကုလသမဂ္ဂအထူးကိုယ်စားလှယ် Patten က မြန်မာနိုင်ငံရှိ ချုပ်နှောင်ရာနေရာများတွင် လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုသတင်းများ ထွက်ပေါ်ခြင်းကို အထူးစိုးရိမ်ပူပန်သည်ဟု ပြောကြားခြင်း’ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၅ ရက်။ အင်တာနက်လိပ်စာ <<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/press-release/un-special-representative-patten-expresses-grave-concern-over-reports-of-sexual-violence-in-detention-setting-in-myanmar-3/>> တွင် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

တရားဝင် ပံ့ပိုးမှုအလွန်နည်းပါးပြီး GBV ကို တုံ့ပြန်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သတ်မှတ်ထားခြင်းတို့ကြောင့် ဝန်ဆောင်မှု ဖြည့်ဆည်းပေးရာတွင် လစ်ဟာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ များပြားပါသည်။ (GEN 2018; Buchanan and Thin Aung 2020)။ ပြည်တွင်းတွင် နေရပ်စွန့်ခွာသူများ နေထိုင်သည့် စခန်းများနှင့် နေထိုင်ရာဒေသများတွင် ယင်းစိန်ခေါ်မှုအခက် အခဲများ ပိုမိုကြီးမားပြီး ဝန်ဆောင်မှုများ ရယူအသုံးပြုနိုင်မှုမှာ ပိုမို၍ပင်နည်းပါးပါသည်။ အချို့ ကျန်းမာရေးပြုစောင့် ရှောက်မှုပေးသူ ဆရာဝန်၊ ဆရာမများသည် အကြမ်းဖက်မှု တိုင်ကြားသတင်းပို့ချက်များကို တုံ့ပြန်ရန်နှင့် အကြမ်းဖက် ခံရပြီး အသက်မသေကျန်ရစ်သူများကို ထိရောက်စွာ ပြုစောင့်ရှောက်ရန် လုံလောက်သော အသိပညာမရှိခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း (CSO) များနှင့် နယ်မြေဒေသတွင်းမှ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်း များသည် အရေးပါသောဝန်ဆောင်မှုများ လစ်ဟာနေခြင်းကို ဝင်ရောက်ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိပြီး လုံလောက် သော အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ ဗဟိုပြုပံ့ပိုးမှုပေးရန် အရင်းအမြစ်များနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်နည်းပါးမှု အတားအဆီးများကို ရင်ဆိုင်နေရလင့်ကစား GBV ကို တုံ့ပြန်ရေးနှင့် တားဆီးရေးကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုများကို ဦးဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်း အများအပြားသည် မိမိတို့ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များတွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး တိုးတက်ရရှိရန် ဆောင်ရွက်ရေး မူလရည်မှန်းချက် ထားရှိသော်လည်း ရှေ့တန်းမှ ဝန်ဆောင်မှုပေး သည့်လုပ်ငန်းကို ကျွမ်းကျင်မှု သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည်ဖြစ်စေ ပြောင်းလဲလုပ်ဆောင်ကြရပါသည်။ ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် နိုင်ငံတကာကောင်းမွန်သောလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မကိုက်ညီခြင်းများရှိနိုင်ပြီး အမျိုးသမီးအခွင့် အရေး အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို အထူးသဖြင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူဗဟိုပြု ချဉ်းကပ်ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ပေးအပ်နိုင်စေရန် အကူအညီပေးရေး အထူးလိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုမျှမက ဤလုပ်ငန်းများအားလုံးမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် အာမခံချက်ပေးထားခြင်း မရှိသဖြင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း (CSO) များ၏ လုပ်ငန်းများကို ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်လက်ဝယ်ရှိသူများက လက်မခံခြင်း သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်တားဆီးခြင်းများ ပြုလုပ် လာမည်ဆိုပါက အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကို အကြမ်းဖက်မှုမှ ကာကွယ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း နိုင်ငံ၏ အမြင့်ဆုံး ဥပဒေကို ရည်ညွှန်းကိုးကား၍ ကြောင်းကျိုးဖော်ပြနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

၃-၁ ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သော လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှု (CRSV)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီး မကြာမီတွင် မြန်မာလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ (တပ်မတော်) နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးအကြား အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခ စတင်ဖြစ်ပွားပါသည်။ နယ်ပယ်ကဏ္ဍ ပေါင်းစုံတွင် ကာလကြာရှည်ဖြစ်ပွားသော ပဋိပက္ခများဖြစ်ပြီး CRSV အပါအဝင် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် တွေ့မြင်ရသည့်အပြင် ယင်းတို့ကိုမောင်းနှင်နေသော အကြောင်းအချက်များလည်း များပြားပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ စတင်၍ တရားဝင်နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ် ပြုလုပ်လျက်ရှိရာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်း ၁၀ ဖွဲ့၊ အစိုးရနှင့် တပ်မတော်တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမည့် ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိရန် အလားအလာ များမှာ ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်ဘက်မှ အာဏာရယူပြီးနောက်တွင် ဝေဝါးလျက်ရှိပါသည်။ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း အကြမ်း ဖက်ပဋိပက္ခမှာ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အဆများစွာများပြားလာခဲ့ပြီး မဖြစ်စဖူးအတိုင်းအတာဖြင့် ရိုဟင်ဂျာများ နေရပ်စွန့်ခွာ ရမှု၊ ကျယ်ပြန့်စွာ CRSV ကျူးလွန်မှုများ ဖြစ်ပွားပါသည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဖြစ်ရပ်များပြီးနောက် ပဋိပက္ခအတွင်းလိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှု ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ အထူးကိုယ်စားလှယ်က ၂၀၁၈ ခုနှစ် မတ်လတွင် တပ်မတော်ကို ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သောလိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှု (CRSV) ကျူးလွန်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအဖြစ် တရားဝင် စာရင်း တင်ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ (United Nations 2018a)။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် မြန်မာအစိုးရသည် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ် သော လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှု (CRSV) တားဆီးရေးနှင့် တုံ့ပြန်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂနှင့် ပူးတွဲကြေညာချက်တစ်ရပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ (United Nations 2018b)။ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အကြမ်းဖက်မှုကြောင့် အခြား နိုင်ငံတကာအစီအမံများကလည်း စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးနှင့် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိစေရေး လုပ်ဆောင်လာကြပါသည်။ ကုလ သမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကောင်စီသည် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အချက်အလက်ရှာဖွေရေး သီးခြားလွတ်လပ်သောနိုင်ငံတကာ အထူးတာဝန်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးရာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့် ဘာသာရေးလူနည်းစုများမှ အမျိုးသမီးများ

နှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုနှင့် GBV ကို တပ်မတော်၊ နယ်ခြားစောင့်ရဲတပ်ဖွဲ့၊ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ နှင့် အချို့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများက လက်စွဲ စစ်နည်းဗျူဟာတစ်ရပ်အဖြစ် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ကျူးလွန်လျက်ရှိကြောင်း ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့ပါသည် (UNHRC 2019)။ လက်နက်ကိုင်များက CRSV ကို ကျယ်ပြန့်စွာ စနစ်တကျအသုံးပြုနေခြင်းကြောင့် အချက်အလက်ရှာဖွေရေး အထူးတာဝန်အဖွဲ့သည် ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တို့ရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများမှ အမျိုးသမီးများ၊ မိန်းကလေးများ၊ လိင် ပြောင်းများ၊ အမျိုးသားများနှင့် ယောက်ျားလေးများကို လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်ခြင်းများကို သီးခြားဖော်ပြ ထားသည့် အကြောင်းအရာအလိုက် အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ပြုစုထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ အရေးပါသော လုပ်ငန်းအဆင့်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ယင်းသို့သော အကြမ်းဖက်မှုမှ အကြောင်းအချက်များစွာပေါင်းဆုံသည့် (intersectional) သဘောသဘာဝရှိပြီး ဘာသာရေး၊ လိင်တူလိင်ကွဲ စုံမက်သူဖြစ်ခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားများကို ဖိနှိပ်ခြင်းဟူသော အလွှာ အသီးသီးဖြစ်တည်နေကြောင်း ရှင်းလင်းသောအထောက်အထားများကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် တပ်မတော်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံက ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာတရားရုံးသို့ အမှုစွဲတင်ခဲ့ရာ လိင်မှု ကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှုစွပ်စွဲချက်များ အထင်ကရ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။

‘လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုကိုတိုက်ဖျက်ရန် အတိအလင်းဖော်ပြလျက် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက် ပါရှိသော ကတိကဝတ်များကို’ အကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် ပူးတွဲကြေညာချက်နှင့် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီဆုံးဖြတ် ချက်များပါ အချက်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် မြန်မာအစိုးရသည် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်ဖြစ်ပွားသော လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှုကို တားဆီးရေးနှင့် တုံ့ပြန်ရေး အမျိုးသားကော်မတီကို လူမှုဝန်ထမ်းကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာ ချထားရေး ဝန်ကြီးဌာနနှင့် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနတို့ ဦးဆောင်လျက် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပြီး လုပ်ငန်းစီမံချက် ရေးဆွဲ ခဲ့ပါသည် (United Nations 2013)။ ၂၀၂၀ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်စပ်သော လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှု (CRSV) ကို တားဆီးရေးနှင့် တုံ့ပြန်ရေး အမျိုးသားအဆင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်မူကြမ်းမှာ အပြီးသတ်ရေးဆွဲနိုင်ခြင်း မရှိသေး ပါ။ ပကတိအခြေအနေမှာ GBV ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းလည်းမရှိ၊ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းလည်း မရှိသဖြင့် ယင်းသို့ လူသိရှင်ကြား ကတိကဝတ်ပြုခြင်းသည် အရေးပါပါသည်။

၄။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လိင်မှုကိစ္စအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (GBV) ကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ကမ္ဘာ့ညီလာခံမှ ဘေဂျင်း ကြေညာချက်နှင့် လုပ်ငန်းမူဝါဒ (Beijing Declaration and Platform for Action) ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပြီးနောက် လူမှုဝန်ထမ်း ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး ဝန်ကြီးဌာနသည် မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးရေးရာကော်မတီ (MNCWA) ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပါသည် (Aye 2019)။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် MNCWA သည် အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (National Strategic Plan for the Advancement of Women) (NSPAW) ၂၀၁၃ ခုနှစ်-၂၀၂၂ ခုနှစ် ကို ဘေဂျင်းကြေညာချက်ပါ ဦးစားပေးများ၊ CEDAW ကတိကဝတ်များနှင့် အညီ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံအားလုံးကို တားဆီးရေးနှင့် တုံ့ပြန်ရေး အဓိက ဦးတည်ချက်ထားရှိလျက် ရေးဆွဲခဲ့ပါသည် (Aye 2019)။

ဤမဟာဗျူဟာစီမံကိန်းမှာ စည်းနှောင်မှုမရှိသော်လည်း ဆက်လက်၍ ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများအပါအဝင် နောက်ထပ် ကတိကဝတ်များရရှိရေးအတွက် အခြေခံအဖြစ်အရေးပါပါသည်။ အထူးသဖြင့် GBV နှင့် သက်ဆိုင်မှု အရှိဆုံး ဥပဒေမှာ ၁၈၆၁ ခုနှစ်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ရာဇသတ်ကြီးဖြစ်ပြီး ခေတ်မမှီတော့သော ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါရှိနေသောကြောင့် (Myanmar 1861) ဒီမိုကရေစီနည်းကျ မူဝါဒချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အတွင်း ဥပဒေစံချိန်စံနှုန်း များ အထူးလိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ ရာဇသတ်ကြီးတွင် ယောက်ျားသည် မိန်းမက အလိုမတူငြင်းဆန်ခြင်း၊ မိန်းမက ခွင့် မပြုခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့အောင်ပြုသဖြင့် ခွင့်ပြုရခြင်း၊ အသက် ၁၃ နှစ်နှင့်အောက် အရွယ်ရှိသူဖြစ်ခြင်းတို့တွင် သက်ဝင်သော အကြောင်းတစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် မိန်းမနှင့် ကာမစပ်ယှက်လျှင် ထိုသူသည် မုဒိမ်းမှုကိုကျူးလွန်သည်မည်၏ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါ သည်။ ရာဇသတ်ကြီးအရ ယောက်ျားသည် အသက်ဆယ့်ငါးနှစ်အောက် မဟုတ်သော မိမိ၏မယားနှင့် ကာမစပ်ယှက်

ခြင်းမှာ မုဒိမ်းမှုမဟုတ်သဖြင့် မိမိမယားကို မုဒိမ်းကျင့်ခြင်းသည် ဥပဒေနှင့် ညီနေပါသည် (၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ၁၃ နှစ်မှ ၁၅ နှစ်သို့ တိုးမြှင့်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်)။

၄-၁ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကိုကိုင်တွယ်ရန် ခေတ်နှင့်လျော်ညီသည့် ဥပဒေ ထွက်ပေါ်လာရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် GBV အတွက် နေရာမရှိကြောင်း၊ GBV ပပျောက်စေရန် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံး ပါဝင်သည့် ချဉ်းကပ်ပုံဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသဖြင့် အမျိုး သမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကိုကိုင်တွယ်ရန် ပြည့်စုံသော ခေတ်မီဥပဒေတစ်ရပ် အရေးတကြီး လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် စစ်ဘက်မှ အာဏာသိမ်းခဲ့ခြင်းကြောင့် GBV အဆုံးသတ်စေရေး ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးမှုနှင့် ဥပဒေစံနှုန်းများ ဆက်လက်တည်ဆောက်သည့် လုပ်ငန်းများမှာ အကြီးအကျယ် အနှောင့်အယှက် ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ အငြင်းပွားဖွယ်ရာဖြစ်နေခြင်း၊ ယင်းကို ပြင်ဆင်ရန်စိန်ခေါ်မှု အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နေရခြင်းတို့ကို မှတ်တမ်းတင်ရေးသားထားသည့် စာအုပ်စာတမ်းများစွာ ရှိပါသည် (Williams 2014)။ သို့ဖြစ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင်မပြင်ဆင်နိုင်သေးမီ GBV ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ပြည့်စုံသော ဥပဒေထွက်ပေါ်လာရေး မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းက အဓိကထားလုပ်ဆောင်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဦးသိန်းစိန် ဦးဆောင်သော အကူအပြောင်းအစိုးရ လက်အောက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံခေတ်မီရေး အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရာတွင် လည်း ဤလုပ်ငန်း ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အထိ ကာလအတွင်း လူဦးရေတိုးပွားနှုန်း ထိန်းညှိခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ အမျိုးသမီးများ အထူးထိမ်းမြားခြင်းဥပဒေ၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာကူးပြောင်းခြင်းဥပဒေ၊ တစ်လင်တစ်မယားစနစ် ကျင့်သုံး ခြင်းဥပဒေဟူသော မျိုးစောင့်ဥပဒေလေးရပ်ကဲ့သို့ ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်းကို တိုက်ရိုက်အထောက်အကူပြုပြီး အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို နောက်ပြန်ဆုတ်ယုတ်စေသည့် ဥပဒေများအပါအဝင် အခြားဥပဒေများ ရာနှင့်ချီ၍ ပြဋ္ဌာန်း နိုင်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၃-၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် တင်သွင်းခဲ့သည့် အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်မှုတားဆီးရေး (PoVAW) ဥပဒေမူကြမ်းမှာ အစိုးရအဆက်ဆက် လက်ထက်တွင် တိုးတက်မှုမရှိခဲ့ပါ။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း (CSO) များနှင့် ပြည်သူ့လူထုအား ရှင်းလင်းစွာဆက်သွယ်ပြောကြားခြင်း၊ ဆွေးနွေးခြင်းမရှိဘဲ အပြောင်းအလဲများပြုလုပ်ထားခြင်းကြောင့် လည်း လက်ရှိမူကြမ်းမှာ သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိနေပါသည်။ (၂၀၂၀ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းခန့်က) ဥပဒေမူကြမ်းမှာ (က) ရာဇသတ် ကြီးအပါအဝင် တည်ဆဲဥပဒေများနှင့် မညီညွတ်မှုများပါရှိနေခြင်းနှင့် မုဒိမ်းမှုကို အဓိပ္ပါယ်ဖော်ပြချက်များ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆန့်ကျင်နေခြင်း (ခ) မိမိအိမ်ထောင်ဘက်ဇနီးကို မုဒိမ်းကျင့်ခြင်းကို အဓိပ္ပါယ်ရှိရှိ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလျက် ပပျောက်စေ ရန် ပျက်ကွက်လျက်ရှိခြင်း (ဂ) ပဋိပက္ခကြောင့် ထိခိုက်သော ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများ (အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားရပ်ရွာ အသိုက်အဝန်းများ) ကို အကာအကွယ်ပေးရန် ပျက်ကွက်လျက်ရှိခြင်း (ဃ) CRSV နှင့် စပ်လျဉ်း၍ စစ်ဘက်မှ လုပ်ဆောင် သူများ ပြစ်ဒဏ်ကျခံရခြင်းမရှိဘဲ ကင်းလွတ်နေခြင်းကို မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၄၄၅) တွင် အာမခံချက် ပေးထားသည့်အတိုင်း ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်လျက်ရှိခြင်းကြောင့် ကျူးလွန်သူပေါ်မူတည်၍ တာဝန်ယူတာဝန် ခံစေမှု နှစ်မျိုးနှစ်စားရှိသည့်စနစ် ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း (င) လိင်ခံယူမှုအားလုံး၊ အသက်အရွယ်အားလုံးအတွက် အကြမ်းဖက်မှု မဖြစ်စေရေး တားဆီးနိုင်စေမည့် အများပါဝင်စေရေး ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းများ မပါရှိခြင်းနှင့် (စ) လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်း ဖက်မှုတွေ့ကြုံခံစားရသော အမျိုးသမီးများ၏ လိင်မှုကိစ္စနှင့် မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန် ပျက်ကွက်လျက်ရှိခြင်းအပါအဝင် အကြောင်းများကြောင့် အကြမ်းဖက်မှုမှ အဓိပ္ပါယ်ရှိသော အကာ အကွယ်ကို အလုံအလောက် ပေးစွမ်းနိုင်မည်မဟုတ်ဟု စိုးရိမ်ပူပန်မှုများရှိပါသည် (WLB 2019; Global Justice Center 2020)။ PoVAW ဥပဒေသည် GBV ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ ကတိကဝတ်များနှင့် ကိုက်ညီစေရန် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ထိပ်တန်းအမျိုးသမီးအဖွဲ့များက ကာလကြာမြင့်စွာကပင် ဆော်ဩခဲ့ကြပါသည်။ PoVAW ဥပဒေမှာ အားနည်းချက် များရှိလင့်ကစား နောင်အခါ ဥပဒေကို ဆက်လက်ပြင်ဆင်အားဖြည့်ခြင်းဖြင့် အကာအကွယ် ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ပေးအပ် နိုင်လိမ့်မည်ဟူသော မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း (CSO) များ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကုလသမဂ္ဂ နှင့် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းတို့က ယင်းဥပဒေကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေး ဆက်လက်၍စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ကြပါသည်။

အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဥပဒေအကာအကွယ်ပေးအပ်နိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ရာ တွင် PoVAW ဥပဒေသည် အရေးပါသောပထမခြေလှမ်းဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်ကြပါသည်။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း (CSO) များနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းတို့သည် GBV အဆုံးသတ်ရေး ၁၆ ရက်တာလှုပ်ရှားမှု (16 Days of Activism to End Gender-Based Violence) ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ လူထုလှုပ်ရှားမှုများကို အသုံးပြုလျက် အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး၊ ရဲနှင့် တရားသူကြီးများကို ကာလရှည်သင်တန်းပေးရေး၊ ရှေ့နောက်ညီညွတ်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြု သော တုံ့ပြန်မှုများကို အားပေးမြှင့်တင်ရန် လမ်းညွှန်ချက်များ ရေးဆွဲရေး (ဥပမာ မုဒိမ်းမှုကို ဆေးဝါးကုသမှုပိုင်း လုပ်ငန်း စဉ်ဆိုင်ရာ)၊ ထိခိုက်စေသော ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ရပ်ရွာတွင်း တရားစီရင်ရေးစနစ်များကို ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ရေး၊ အကြမ်းဖက်မှုကို လက်သင့်ခံပြီး အကြမ်းဖက်မှု အနံ့အပြား ဖြစ်ပွားနေခြင်းကို အများပြည်သူ ရှုမြင်ပုံ ပြောင်းလဲလာစေ ရေး မီဒီယာလှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်ရေး တို့ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါမညီမျှမှု ပုံစံအမျိုးမျိုးကိုဖြေရှင်းရေး ပိုမိုကျယ်ပြန့် သောလုပ်ငန်းများအတွင်း ထည့်သွင်းလျက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။

ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက် - တူနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြင်ဆင်ရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေး လုပ်ဆောင်ခဲ့ပုံ

ဤဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်မှာ စာတမ်းအမှတ် ၂ အနှစ်သာရပိုင်းတန်းတူညီမျှမှုနှင့် အများပြည်သူအတွက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု (Substantive Equality and Women's Representation in Public Institutions) တွင် ဖော်ပြထားသည့် လေ့လာချက်ကို ဆက်လက်တည်ဆောက် ပြုစုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တူနီးရှားနိုင်ငံအနေဖြင့် 'အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်မှုပျောက်စေရေး လိုအပ်သောအစီအမံဟူသမျှ လုပ်ဆောင်ရန်' ကတိကဝတ်ပြုသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၆ နှင့် 'အမျိုးသား အမျိုးသမီး နိုင်ငံသားအားလုံး တန်းတူညီမျှ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များရှိပြီး ဥပဒေရေးမှောက်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှဖြစ်စေရေး' အာမခံချက် ပေးသော ပုဒ်မ ၂၁ တို့ အသက်ဝင်စေရန် တူနီးရှားနိုင်ငံရှိ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများ၊ လေ့လာဆန်းစစ်သူများ၊ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးတန်းတူရေး အဖွဲ့အစည်းများက အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပုံကို ဒုတိယ ပိုင်းအဖြစ် ဆက်လက်ဖော်ပြထားပါသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် တူနီးရှားဒီမိုကရေစီ အရေးတော်ပုံဖြစ်ပွားပြီးနောက် အမျိုးသမီးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အပြုသဘောဩဇာသက်ရောက်နိုင်ရေး နိုးကြားလာခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပျောက်စေရေး နိုင်ငံတော်အဆင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်ကို အတည်ပြုခဲ့ပါ သည်။ နောက်နှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း အထက်ပါပုဒ်မများထည့်သွင်းရန် သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့ပါသည်။ ဆက်လက်၍ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုတားဆီးရေး သီးခြားဥပဒေတစ်ခုကို ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ မှာကဲ့သို့ပင် တူနီးရှားနိုင်ငံတွင်လည်း ယင်းသို့သောအကြမ်းဖက်မှုမှာ အနံ့အပြားဖြစ်ပွားပါသည်။ မိသားစုနှင့် လူဦးရေ ဆိုင်ရာ တူနီးရှားအမျိုးသားဘုတ်အဖွဲ့ကကောက်ယူပြီး အစိုးရကလက်ခံအတည်ပြုသော ၂၀၁၂ ခုနှစ် စစ်တမ်းများအရ တူနီးရှားအမျိုးသမီး နှစ်ဦးလျှင် တစ်ဦးမှာ မိမိသက်တမ်းအတွင်း အကြမ်းဖက်မှုခံရကြောင်း တိုင်ကြားကြပါသည်(GCI n.d.)။ အမျိုးသမီးများ၊ မိသားစုနှင့် ကလေးသူငယ်များဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနက ကောက်ယူခဲ့သော ၂၀၁၆ ခုနှစ် စစ်တမ်း အရ တူနီးရှားအမျိုးသမီး ၆၀% သည် နေအိမ်တွင်ဖြစ်စေ၊ မိသားစုအတွင်းဖြစ်စေ မလျော်မကန်ပြုမှုမှ တွေ့ကြုံခံစား ရပါသည် (IDLO 2017)။

နောက်ဆုံးတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးရေး ဥပဒေ ၂၀၁၇ ခုနှစ်ကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အသက်ဝင်ခဲ့ပါသည်။ ပုဒ်မပေါင်း ၄၃ ခုကျော် ပါဝင်ပြီး တူနီးရှား နိုင်ငံ၏ ဥပဒေမူဘောင်တစ်ခုလုံးအတွင်း အမြစ်တွယ်နေသည့် ခေတ်မမီတော့သော ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ပယ်ဖျက်ရေး လူ့အခွင့်အရေးချဉ်းကပ်ပုံဆိုင်ရာ နယ်ပယ်သစ်များ ဖော်ထုတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသမီး များကို ဒုတိယတန်းစား နိုင်ငံသားများအဖြစ်သတ်မှတ်ပြီး GBV ကို လက်ခံသော ပတ်ဝန်းကျင်/ယဉ်ကျေးမှုကို သွတ်သွင်း ပေးသော ဥပဒေဟောင်းများမှာ မြန်မာနှင့်တကွ အခြားနိုင်ငံအများအပြားမှာကဲ့သို့ပင် ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးသမီး

သို့မဟုတ် မိန်းကလေးတစ်ဦးကို မုဒိမ်းကျင့်သူသည် ၎င်းအမျိုးသမီး သို့မဟုတ် မိန်းကလေးကို လက်ထပ်မည်ဆိုပါက ရာဇဝတ်ပြစ်မှုဖြင့် စစ်ဆေးစီရင်ခံရခြင်းမှ လွတ်မြောက်နိုင်သည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါဝင်သည့် ရှေးဟောင်း ရာဇဝတ်ကြီးကို အားကိုးအားထားပြုခဲ့ရာမှ ပါဝင်နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အကြမ်းဖက်မှုကိုဖြေရှင်းရေး ချဉ်းကပ်ပုံအသစ်ဖြင့် ရာဇဝတ်ကြီး၏ အချို့အပိုင်းများကိုပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ယခုအခါ လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုကျူးလွန်သူများသည် ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခြင်းခံရပါက ထောင်ဒဏ် နှစ် ၂၀ ကျခံရပါမည်။ လိင်မှုကိစ္စအတွက် သဘောတူညီနိုင်သည့် အသက်အရွယ်ကိုလည်း ၁၃ နှစ်မှ ၁၆ နှစ်သို့ တိုးမြှင့်ထားပါသည်။ အသက်မပြည့်သေးသူနှင့် အလိုမတူဘဲ လိင်ဆက်ဆံမှုအတွက် ချမှတ်ရမည့် ထောင်ဒဏ်များကိုလည်း တိုးမြှင့်ထားပါသည်။ အရေးကြီးသောအချက်မှာ အသက် ၁၆ နှစ် မပြည့်သေးသူနှင့် လိင်ဆက်ဆံပါက အလိုမတူဘဲ လိင်ဆက်ဆံခြင်းဟူသော သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကျူးလွန်သူသည် ကျူးလွန်ခံရသူနှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ပါက ပြစ်ဒဏ်ကို နှစ်ဆတိုး၍ ချမှတ်ပါသည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ် ဥပဒေသည် အကြမ်းဖက်မှုကို မျက်မှောက်ခေတ်တွင် နားလည်သဘောပေါက်ကြသည့်အတိုင်း ဥပဒေအရာတွင် ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အကြမ်းဖက်မှုအဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြချက်ကို အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုရေး ကုလသမဂ္ဂလက်စွဲစာအုပ်မှ ရယူပါသည်။ ရုပ်ပိုင်း မလျော်မကန်ပြုမှုမျှသာမက ရုပ်ပိုင်း၊ လိင်မှု ကိစ္စ၊ စိတ်ပိုင်းနှင့် စီးပွားရေးအပိုင်းကဏ္ဍများ ပါဝင်သည့် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံအမျိုးမျိုးအတွက် လွှမ်းခြုံသော ချဉ်းကပ်ပုံ ဖြစ်ပါသည် (UN Women 2012)။ တားဆီးကာကွယ်ရေးကို အဓိကထားပြီး အစိုးရဝန်ကြီးဌာန အများအပြားအား မိမိတို့ ဝန်ထမ်းများကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် တာဝန်များအကြောင်း လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးမှုရရှိစေလျက် အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ညွှန်ကြားထားပါသည်။ တားဆီးရေးကို အဓိကထားဆောင်ရွက်ရာ၌ အချက်အလက် စုဆောင်းခြင်းအပေါ် အခြေခံပါသည်။ အမျိုးသားအဆင့် လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးဌာန တည်ထောင်လျက် နှစ်စဉ် အများ ပြည်သူ့ထုတ်ပြန်သည့် အစီရင်ခံစာများပြုစုပြီး ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်မှုကို မှတ်တမ်းတင်ပါသည်။ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် များသောအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ မိသားစုနှင့် ကလေးသူငယ်များ ဝန်ကြီးဌာနကသာ လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ပြီး ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ဘတ်ဂျက်ချထားပေးခြင်းများ မလုံလောက် သဖြင့် ဝေဖန်ခြင်းခံရသော်လည်း ယင်းမှာ အစိုးရတစ်ရပ်လုံးချဉ်းကပ်ပုံဖြင့် ဆောင်ရွက်သည့် နမူနာကောင်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

တူနီးရှားနိုင်ငံနှင့် ဒေသတွင်းအခြားနိုင်ငံများတွင် ယင်းဥပဒေကို အမျိုးသားများ ကြီးစိုးသည့် ယခင် ဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ ပြတ်ပြတ်သားသား ခွဲထွက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ဥပဒေမှာ ပြည့်စုံမှု မရှိသေးဘဲ ‘အပျိုစစ်မစစ် စစ်ဆေးခြင်း’ ကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေပြီး ခွင့်ပြုထားသည့် ပြဿနာများ၊ အမွေဆက်ခံရေး ဥပဒေများမှာ အစွဲလား၍ ဥပဒေအစဉ်အလာကို အခြေခံပြီး အမျိုးသမီးများမှာ အမွေဝေစု၏ ထက်ဝက်သာရရှိခြင်းတို့ကို ဖြေရှင်းခြင်းမရှိဟု စိုးရိမ်ပူပန်မှုများရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ဆိုက်ဘာပြစ်မှု ပုံစံအားလုံးကိုကိုင်တွယ်ရန် ဥပဒေသစ်တစ်ရပ် အဆိုပြုထားပြီးဖြစ်၍ ဤဥပဒေတွင် ဂျန်ဒါအခြေပြု ဆိုက်ဘာပြစ်မှုများကိုမထည့်သွင်းဘဲ ချန်လှပ်ထားခဲ့ရာ ယခုအခါ ဆိုက်ဘာပြစ်မှုဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်းမရှိသေးသဖြင့် အင်တာနက်ပေါ်တွင် နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ လိုက်လံ ခြောင်းမြောင်းခြင်းနှင့် မလျော်မကန်ပြုမှုခြင်းတို့အတွက် အကျူးဝင်သည့် ဥပဒေမရှိဘဲ ဖြစ်နေပါသည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုင်ငံတော်အဆင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်မှစတင်၍ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်း ချက်များ ပါဝင်လာပြီး ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ဥပဒေသစ်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်အထိ မှန်မှန် တိုးတက်မှုရရှိခဲ့ခြင်းမှာ အကြမ်းဖက်မှု ပပျောက်စေရေး အမျိုးသမီးများကို နှိုးဆော်ရေး ပါးနပ်လိမ္မာစွာလုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်ကြောင်းနှင့် အပြောင်းအလဲများ ခိုင်မြဲစေရန် ဒေါက်တိုင်များစွာဖြင့် ထောက်ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်းထင်ရှားသော ဥပမာတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ စင်စစ် အများပြည်သူဆိုင်ရာ မူဝါဒကိုပုံဖော်လျက် သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ပေးသော အမျိုးသမီးများ များပြားလာသည်နှင့်အမျှ ‘အပြောင်း အလဲအတွက် အနည်းဆုံးလိုအပ်သော ပမာဏ’ (critical mass) ရှိခြင်း၏ သက်ရောက်မှုကို စတင်တွေ့မြင် ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (critical mass အယူအဆနှင့် ဤစာတမ်းပါ အခြားအယူအဆများကို ဇယားကွက် ၂ တွင် တစ်နေရာ တည်း စုရုံး၍ဖော်ပြထားပါသည်။) တူနီးရှားနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော်အတွင်း အမျိုးသမီးများ ပိုမိုများပြားလာပြီး ဆုံးဖြတ် ချက်များကို ပုံဖော်နိုင်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် အမျိုးသမီးများ ပိုမိုများပြားလာပြီး ဂျန်ဒါအရေး သိမြင်နားလည် သောနည်းလမ်းဖြင့် ဥပဒေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရေး၊ ဩဇာသက်ရောက်နိုင်ခြင်း၊ ရဲတပ်ဖွဲ့အတွင်း အမျိုးသမီးများ ပိုမို

ပါဝင်လာပြီး ဂျန်ဒါအရေး တုံ့ပြန်မှုရှိသည့် လုံခြုံရေးဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ကြောင့် နိုင်ငံအတွင်း တစ်ဆင့်ချင်း အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ အခြားသူများအတွက် စိတ်အားတက်ကြွဖွယ်ရာဖြစ်သည့်အပြင် ဂျန်ဒါအားလုံး ပါဝင်နိုင်မှု ရှိသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများမှာ မည်သည့်အသွင်သဏ္ဍာန်ရှိ၍ မည်သည့်အောင်မြင်မှုများကို ရရှိနိုင်ကြောင်း လက်တွေ့ ပြသလျက်ရှိပါသည်။

(ရည်ညွှန်း - Mahmoud 2017; GCI n.d.; IDLO 2017; Boukhatia 2020)

ဇယားကွက် ၂ - အဓိက အယူအဆများနှင့် ဝေါဟာရများ

တရားဝင်ပုံစံကျ တန်းတူညီမျှမှု (Formal equality) သည် ဥပဒေရေးရာမဟာမိတ်တွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများကို တန်းတူညီမျှဆက်ဆံခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤအချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အောက်ဖော်ပြပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ထားပါသည်။ (က) လိင်ဖြစ်တည်မှုနှင့် ဂျန်ဒါအပေါ်အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ခြင်း (ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ) နှင့် (ခ) အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများသည် တန်းတူညီမျှဖြစ်ကြောင်းဖော်ပြခြင်း (တန်းတူညီမျှရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ) ဖြစ်ပါသည်။ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်နှင့် ပုံမှန်တရားစီရင်ရေးစနစ်ဖြင့် မျှတစွာဆောင်ရွက်ပေးခြင်း (due process) (တနည်းအားဖြင့် မျှတမှုနှင့် တန်းတူညီမျှမှုရှိသော ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ) ကဲ့သို့ အခွင့်အရေး အများအပြားကို ဖော်ဆောင်သည့် ပကတိအခြေအနေတွင် တရားဝင်ပုံစံကျ တန်းတူညီမျှမှုသည် အရေးကြီးပါသည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိအခြေအနေအတိုင်း ဆက်လက်တည်ရှိနေမည်ဆိုပါက လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြစ်စေ၊ သတိမမူမိဘဲဖြစ်စေ အမြစ်တွယ်လျက်ရှိသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် အယူအစွဲများကြောင့်လည်းကောင်း၊ အစဉ်အဆက် နိမ့်ကျခဲ့ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်းတွင် တရားဝင်ပုံစံကျတန်းတူညီမျှမှုကို အောင်မြင်စွာဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။

အနှစ်သာရပိုင်းတန်းတူညီမျှမှု (Substantive equality) တွင် အမျိုးသမီးများ၏ အစဉ်အဆက် နိမ့်ကျခဲ့ခဲ့မှုကိုသိမြင်လျက် ယခင်က ဖြစ်ပွားခဲ့သော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် အခွင့်အလမ်းရရှိရေး အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးနိုင်ရေး၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ဩဇာသက်ရောက်ရေးနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး၊ အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ရသော နိုင်ငံရေး စီးပွားရေး လူမှုရေး အတားအဆီးများအတွက် ပြန်လည်ညှိနှိုင်းဖြည့်ဆည်းပေးရန် ကြိုးပမ်းပါသည်။ အနှစ်သာရပိုင်းတန်းတူညီမျှမှုသည် အမျိုးသမီးများ၏ ဘဝနေထိုင်မှု ပကတိအခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းဖြင့် တန်းတူဆက်ဆံမှုဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ထားရှိရုံမျှမက အခွင့်အလမ်းရရှိရေး၊ ရလဒ်တန်းတူညီမျှမှုရရှိရေးကို ဟန့်တားလျက်ရှိသည့် အတားအဆီးများ လျော့နည်းကျဆင်းစေရန် အဓိကအလေးထားပါသည်။

ဂျန်ဒါတန်းတူမှု (Gender parity) ဆိုသည်မှာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နိုင်ငံ၏အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ယာယီအထူးအစီအမံများ (Temporary Special Measures) (TSMs) ဆိုသည်မှာ အစိုးရ (နှင့်အခြား ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ) က အမျိုးသမီးများ နှင့်/သို့မဟုတ် မိန်းကလေးများကို ဦးတည်ရည်ရွယ်လျက် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှုနှင့် အမျိုးသမီးများ စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်းရှိရေး ပိုမိုလျင်မြန်စွာ ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များဖြစ်ပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်သည့် အမျိုးသမီးများ အရေအတွက်ကိုတိုးမြှင့်ရန် ခွဲတမ်းများသတ်မှတ်ခြင်းကဲ့သို့သော ယာယီအထူးအစီအမံ (TSM) များကို CEDAW အပိုဒ် ၄ တွင် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ CEDAW ၏ အထွေထွေ အကြံပြုချက် အမှတ် ၂၅ (UN Women n.d.b) တွင် TSM များကို ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း အတည်ပြုဖော်ပြထားပါသည်။ TSM များ အသုံးပြုခြင်းကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဟု မယူဆပါ။

၂ အထွေထွေအကြံပြုချက်များမှာ နိုင်ငံတကာ ကွန်ဗင်းရှင်းစာချုပ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရေး အထောက်အကူဖြစ်စေရန်အတွက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုဖော်ပြချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ ကျွမ်းကျင်သူကော်မတီများက ရေးသားပြုစုပါသည်။

စင်စစ် အမျိုးသားများကမပေးလိုသဖြင့် အမျိုးသမီးများမရရှိနိုင်ဘဲဖြစ်နေသည့် အခွင့်အလမ်းများကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သည့် အပေါင်းလက္ခဏာသဘောဆောင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များဟု နားလည်သဘောပေါက်ပါသည်။

အပြောင်းအလဲဖြစ်ရန် အနည်းဆုံးလိုအပ်သောပမာဏရှိခြင်း (Critical mass) ဆိုသည်မှာ အမျိုးသားများကြီးစိုးသည့် နယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏အသံကို ကြားသိနိုင်ရန်၊ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ဩဇာသက်ရောက် နိုင်ရန်နှင့် ထိရောက်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အနည်းဆုံးလိုအပ်သော အချိုးအစားပမာဏရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အပေါင်းလက္ခဏာသဘောဆောင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ (Positive actions) မှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှမှုရှိခြင်းကို ကုစားရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၊ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ၊ အစိုးရ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုပိုင်း အမိန့်များ၊ ဘတ်ဂျက်များ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ လုပ်ငန်းစီမံချက်များ၊ မူဝါဒများနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များတွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အထူးအစီအမံများမှာ တရားဝင်ပုံစံကျ တန်းတူညီမျှမှု (Formal equality) အတွက် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအကြား အချို့သော ကွဲပြားခြားနားမှုများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိနိုင်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးများသည် သားသမီးမွေးဖွားရခြင်းကြောင့် အကာအကွယ်ပေးမှု အမျိုးမျိုး (ဥပမာ အလုပ်အကိုင် လုံခြုံမှု) လိုအပ်သည်ကို ထောက်ရှုလျက် မီးဖွားခွင့် သတ်မှတ်ပေးသင့်ပြီး မီးဖွားခွင့်ကို အဓိပ္ပါယ်တစ်မျိုးတစ်ဖုံဖော်ပြခြင်း သို့မဟုတ် အပြောင်းအလဲ ပြုလုပ်ခြင်းများကို ခွင့်မပြုသင့်ပါ။

ဂျန်ဒါအရေး သိမြင်နားလည်မှုရှိခြင်း (Gender-sensitive) ဆိုသည်မှာ လုပ်ငန်းစဉ်၊ မူဝါဒ၊ ဥပဒေ၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ် သို့မဟုတ် ကြေညာချက်တွင် အမျိုးသမီးများ၊ အမျိုးသားများ၊ ယောက်ျားလေးများနှင့် မိန်းကလေးများ၏ ရှုမြင်ပုံများ၊ လိုအပ်ချက်များနှင့် အခွင့်အရေးများကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိစွာ ထည့်သွင်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဂျန်ဒါအရေးကို အဓိကလုပ်ငန်းတစ်ရပ်အဖြစ် ထည့်သွင်းခြင်း (gender mainstreaming) ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။

ဂျန်ဒါအရေး တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း (Gender-responsive) ဆိုသည်မှာ ဂျန်ဒါအရေး သိမြင်နားလည်သော မူဝါဒများ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်များ အသက်ဝင်လာစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တန်ဖိုးများ၊ မူများနှင့် အယူအဆများကို ဂျန်ဒါအရေး တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ လက်တွေ့ဖြစ်နိုင်သော၊ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးမှု ပါဝင်သော၊ အကဲဖြတ်သုံးသပ်ချက် ပြုလုပ်သော အကောင်အထည်ဖော်မှုလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်လျက် ဂျန်ဒါမညီမျှမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်သည့် လက်တွေ့စွမ်းဆောင်နိုင်မှု ဖြစ်ပါသည်။

ဂျန်ဒါအားလုံးပါဝင်မှုရှိခြင်း (Gender-inclusive) ဆိုသည်မှာ (သဘောတရားအယူအဆပိုင်း/ ပုံစံရေးဆွဲချမှတ် စီစဉ်မှု အပိုင်းတွင်) ဂျန်ဒါအရေး သိမြင်နားလည်ပြီး (လုပ်ငန်းပိုင်းတွင်) ဂျန်ဒါအရေး တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သော ချဉ်းကပ်ပုံများကို ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ရလဒ်အဖြစ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သော လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးများ တန်းတူကိုယ်စားပြုပါဝင်ပြီး အဓိပ္ပါယ်ရှိစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေခြင်းကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ရည်ညွှန်းစာအုပ်စာတမ်းများ

- Allen, M., *Constitution Assessment for Women's Equality* (Stockholm: International IDEA, 2016), <<https://www.idea.int/publications/constitution-assessment-womens-equality>>, accessed 8 March 2022 (အမျိုးသမီးများ သာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက်)
- Aye, S. S., 'Statement by Dr. San San Aye, Director General for the Ministry of Social Welfare, Relief and Resettlement of the Republic of the Union of Myanmar', 27 November 2019, Bangkok, <https://www.unescap.org/sites/default/files/Myanmar%20%28B%2B25%29%20Item%202_0.pdf>, accessed 1 February 2021 (ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ လူမှုဝန်ထမ်း ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး ဝန်ကြီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဒေါက်တာစန်းစန်းအေး၏ ထုတ်ပြန်ချက်၊ ၂၇-၁၁-၂၀၁၉၊ ဘန်ကောက်)
- Boukhatyia, R., 'Tunisia: Women campaigning against the impunity of cyberviolence,' Nawaat, 17 November 2020, <<https://nawaat.org/2020/11/17/tunisia-women-campaigning-against-the-impunity-of-cyberviolence/>> , accessed 1 February 2021 (တူနီးရှားတွင် ဆိုက်ဘာအကြမ်းဖက်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ် ပေးခြင်း မခံရဘဲ ကင်းလွတ်နေခြင်းကို အမျိုးသမီးများက ဆန့်ကျင်သည့် လူထုလှုပ်ရှားမှု ပြုလုပ်ခြင်း)
- Buchanan, C. and Thin Aung, M. M., *Gender-Based Violence Helplines and Referral Systems in Myanmar: Reflections on Knowledge and Skills Gaps*, Report for UK Government by Athena Consortium (public version), August 2020 (မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဂျန်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုအတွက် အကူအညီတောင်းခံနိုင်မည့် ဖုန်းနံပါတ်များနှင့် ရည်ညွှန်းပို့လွှတ်ရေးစနစ်များ - အသိပညာနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုလစ်ဟာချက်များကို သုံးသပ်ခြင်း)
- and Williscroft, C., *The Women are Ready: An Opportunity to Transform Peace in Myanmar* (Yangon: Peace Support Fund, 2016) (အမျိုးသမီးများအသင့်အနေအထားရှိခြင်း - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးကို အသွင်ပြောင်းလဲရန် အခွင့်အလမ်း)
- Gender Concerns International (GCI), 'The Situation of Women in Tunisia' (The Hague: GCI, n.d.), <<http://www.genderconcerns.org/country-in-focus/tunisia/the-situation-of-women-in-tunisia/>> , accessed 10 November 2020 (တူနီးရှားနိုင်ငံအမျိုးသမီးများအခြေအနေ)
- Gender Equality Network (GEN), *Behind the Silence: Violence Against Women and their Resilience, Myanmar* (Yangon: GEN, October 2014) (တိတ်ဆိတ်ခြင်း၏ နောက်ကွယ် - အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ၎င်းတို့၏ ခံနိုင်ရည်)
- , *Service Provision for Gender-Based Violence Survivors in Myanmar* (Yangon: GEN, April 2018) (မြန်မာနိုင်ငံတွင် GBV တွေ့ကြုံခံစားရပြီး အသက်မသေကျန်ရစ်သူများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း)
- Gender-based Violence Area of Responsibility (GBV AoR), *Handbook for Co-ordinating Gender-Based Violence Interventions in Emergencies* (Geneva: GBV AoR, Global Protection Cluster, 2019) (အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် GBV ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ညှိနှိုင်းပေါင်းစပ်ခြင်း လက်စွဲ)
- Global Justice Center, *Myanmar's Proposed Prevention of Violence Against Women Law: A Failure to Meet International Human Rights Standards, factsheet* (New York: Global Justice Center, July 2020) (မြန်မာနိုင်ငံ၏အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးရေး အဆိုပြုဥပဒေ - နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများ မပြည့်မီခြင်း အချက်အလက်စာရွက်)
- International Development Law Organization (IDLO), 'Ending violence against women in Tunisia through shelters', IDLO News, 18 December 2017, <<https://www.idlo.int/news/highlights/ending-violence-against-women-tunisia-through-shelters>> , accessed 10 November 2020) (တူနီးရှားနိုင်ငံတွင် ခိုလှုံနေထိုင်ရာ နေရာများဖြင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို အဆုံးသတ်စေခြင်း)
- Mahmoud, Y., 'Tunisia's new protections for women: A legislative revolution and missed opportunity' International Peace Institute blog, 9 August 2017, <<https://theglobalobservatory.org/2017/08/tunisia->

violence-against-women-law/> , accessed 10 November 2020 (တူနီးရှားနိုင်ငံ၏ အမျိုးသမီးများအတွက် အကာအကွယ်ပေးမှုအသစ်များ - ဥပဒေပြုရေး တော်လှန်ပြောင်းလဲမှုနှင့် ဆုံးရှုံးခဲ့သော အခွင့်အလမ်း)

Myanmar, Penal Code (1861), <https://www.burmalibrary.org/docs6/MYANMAR_PENAL_CODE-corr.1.pdf> , accessed 1 February 2021 (မြန်မာနိုင်ငံ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ)

United Nations, Security Council Resolution 2106, 24 June 2013 (လုံခြုံရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၂၀၁၆)

—, *Report of the Secretary-General on Conflict-Related Sexual Violence*, UN document S/2018/250, 23 March 2018a, <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N18/083/25/PDF/N1808325.pdf?OpenElement>> , accessed 1 February 2021 (ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သော လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှု ဆိုင်ရာ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ အစီရင်ခံစာ)

—, Joint Communique of the Republic of the Union of Myanmar and the United Nations on Prevention and Response to Conflict-Related Sexual Violence, 7 December 2018b, <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/joint-communique/joint-communique-of-myanmar-un-on-prevention-response-to-crsv/Joint_Communique_of_Myanmar_UN_Prevention_Response_to_CRSV_2018.pdf> , accessed 1 February 2021 (ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သော လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုကို တားဆီးရေးနှင့် တုံ့ပြန်ရေး ဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကုလသမဂ္ဂတို့၏ ပူးတွဲကြေညာချက်)

—, *Conflict-Related Sexual Violence: Report of the Secretary General*, UN document S/2019/280, 2018 annual report (March 2019), <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/077/43/PDF/N1907743.pdf?OpenElement>>, accessed 1 February 2021 (ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သော လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှု - အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ အစီရင်ခံစာ)

United Nations General Assembly, Resolution 48/104, 23 February 1994, <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/095/05/PDF/N9409505.pdf?OpenElement>>, accessed 1 February 2021 (ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၄၈/၁၀၄)

United Nations Human Rights Council (UNHRC), *Sexual and Gender-Based Violence in Myanmar and the Gendered Impact of its Ethnic Conflicts*, UN document A/HRC/42/CRP.4, 22 August 2019 (မြန်မာနိုင်ငံတွင် လိင်မှုကိစ္စဆိုင်ရာနှင့် ဂျင်ဒါအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုနှင့် တိုင်ရင်းသားပဋိပက္ခများ၏ ဂျင်ဒါဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု)

United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (UN OHCHR), ‘CEDAW General Recommendations’, [n.d.], <<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/Recommendations.aspx>> , accessed 1 February 2021 (CEDAW အထွေထွေအကြံပြုချက်များ)

UN Women, *UN Handbook for Legislation on Violence Against Women* (New York: UN Women, 2012) <<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2012/12/handbook-for-legislation-on-violence-against-women>> , accessed 1 February 2021 (ကုလသမဂ္ဂ၏ အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုလက်စွဲစာအုပ်)

—, General Recommendation No. 25, on article 4, paragraph 1, of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, on temporary special measures (UN Women, 2004), <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20%28English%29.pdf>>, accessed 1 February 2021 (ယာယီအထူးအစီအမံ (TSM)များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ CEDAW အပိုဒ် ၄ စာပိုဒ် ၁ ဆိုင်ရာ အထွေထွေအကြံပြုချက်အမှတ် ၂၅)

Williams, D., ‘What’s so bad about the Burma’s 2008 Constitution?’, in M. Crouch and T. Lindsey (eds), *Law, Society and Transition in Myanmar* (London: Bloomsbury Publishing, 2014), pp. 117–39 (မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ချို့ယွင်းချက်များ)

Women’s League of Burma (WLB), *Procedural and Substantive Suggestions for the Proposed Protection and Prevention of Violence Against Women Law* (Chiang Mai: WLB, February 2019) (အမျိုးသမီးများအပေါ်

ရှင်းလင်းချက်

International IDEA က ထုတ်ဝေသော စာအုပ် စာတမ်းများသည် တစ်စုံတစ်ရာ၊ တစ်စုတစ်ဖွဲ့ကို သီးသန့်ဦးတည်သည့် အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ရည်ရွယ်ချက်များ ကင်းရှင်းပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင်ဖော်ပြထားသော ရှုမြင်ပုံများသည် International IDEA အဖွဲ့၏ ရှုမြင်ပုံများကိုလည်းကောင်း၊ ဘုတ်အဖွဲ့၏ ရှုမြင်ပုံများကိုလည်းကောင်း၊ ကောင်စီဝင်များ၏ ရှုမြင်ပုံများကိုလည်းကောင်း ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိပါ။ ဤစာတမ်းတွင် သုံးနှုန်းသည့် နိုင်ငံအမည်များနှင့် နယ်မြေဒေသအမည်များသည် ယင်းတို့၏ ဥပဒေကြောင်း အဆင့်အတန်း သို့မဟုတ် မူဝါဒနှင့် စပ်လျဉ်း၍ International IDEA၏ တရားဝင် ရပ်တည်ချက်ကို ကိုယ်စားမပြုပါ။

ပုံနှိပ်ခြင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ

© 2022 International Institute for Democracy and Electoral Assistance

ဤစာတမ်း အီလက်ထရောနစ် မှုကို Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ဖြင့် ရယူနိုင်ပါသည်။ ငွေကြေးရယူ ရောင်းချရန် မဟုတ်ပါက အရင်းအမြစ် ရည်ညွှန်းချက်ကို မှန်ကန်စွာဖော်ပြပြီး မိတ္တူကူးယူခြင်း၊ ဖြန့်ချိခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်းများအပြင် ဖြတ်တောက်၍ ပြန်လည်ပေါင်းစပ်ခြင်း၊ ဆီလျော်အောင် ပြုပြင်ခြင်းများကို လွတ်လပ်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ အထက် ဖော်ပြပါလိုစင်ဖြင့်ပင် ဆက်လက်၍ ဖြန့်ချိရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်ကိုမူ လိုက်နာရပါမည်။

နောက်ထပ် သိရှိလိုသည်များ ရှိပါက အင်တာနက်လိပ်စာ

<<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>>ရှိ Creative Commons ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

ISBN: 978-91-7671-559-8 (PDF)

DOI: <https://doi.org/10.31752/idea.2022.42>

ဆက်သွယ်ရန် -

International IDEA

စတုရန်းစတော့

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့၊

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ်- +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

အကြမ်းဖက်မှု ကာကွယ်ရေးနှင့် တားဆီးရေး အဆိုပြုဥပဒေအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပိုင်းနှင့် အနှစ်သာရပိုင်း အကြံပြုချက်များ)

World Health Organization (WHO), *Global Report on Violence and Health* (Geneva: WHO, 2002) (ကမ္ဘာတဝှမ်း အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ)

—, *Understanding and Addressing Violence against Women* (Geneva: WHO, 2012), <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf?sequence=1> , accessed 1 February 2021 (အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို နားလည်ခြင်းနှင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်း)

—, *Global and Regional Estimates of Violence Against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence* (London School of Hygiene and Tropical Medicine, South African Medical Research Council, 2013) (ကမ္ဘာတဝှမ်းနှင့် ဒေသတဝှမ်း အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု ခန့်မှန်းချက်များ - လက်တွဲဖော်က အကြမ်းဖက်မှုနှင့် လက်တွဲဖော်မဟုတ်သူက လိင်မှုကိစ္စအကြမ်းဖက်မှုတို့ ဖြစ်ပွားမှုနှုန်းနှင့် ကျန်းမာရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုများ)

မှတ်တမ်းတင်အသိအမှတ်ပြုခြင်း

ဤစာတမ်းကို ပြုစု၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် အောက်ဖော်ပြပါအဖွဲ့အစည်းများက ပံ့ပိုးမှုပေးခဲ့ပါသည်။

Gender Equality Network (GEN)

(ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးကွန်ရက်)

GEN သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါတန်းတူ ညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝ ဖြည့်ဆည်းပေးရေး ဆောင်ရွက် လျက်ရှိသော အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နည်းပညာပိုင်း အရင်းအမြစ် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ၁၃၀ ကျော် ပါဝင်သော မတူကွဲပြားမှုနှင့် အများပါဝင်မှုရှိသည့် ကွန်ရက် ဖြစ်ပါသည်။

Ministry for Foreign Affairs of Finland

LUXEMBOURG AID & DEVELOPMENT

Norwegian Embassy

Sweden Sverige

Triangle Women Organization (‘တြီ’အမျိုးသမီးအဖွဲ့)

Triangle Women Organization သည် အခြေခံ အဆင့်တွင် အမျိုးသမီးများစွမ်းဆောင် နိုင်စေရေး (women’s empowerment) လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့ အစည်း ဖြစ်ပါသည်။

MyConstitution

MyConstitution စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ရေရှည် တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ပြည်တွင်းတွင်ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက် သော အသိပညာပြည့်ဝသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်/ ယဉ်ကျေးမှု ဖြစ်ပေါ်လာရေး ဦးတည်ရည်ရွယ်ချက် လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ အကျိုး သက်ဆိုင်ပါဝင်သူများ၏ လိုအပ်ချက်အပေါ်အခြေခံလျက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်သူများအတွက် ကျွမ်းကျင်သူများ၏ အကြံပေး ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းများ၏တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စာတမ်းတို့ စာစဉ်တွဲကို ပြုစုထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်ပါသည်။